

SEKTOR ZA LABORATORIJSKU DIJAGNOSTIKU I ZAŠTITU OD ZRAČENJA

IZVJEŠTAJ O ISPITIVANJU

Vrsta ispitivanja	Monitoring kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u mjesecu julu 2019.
Broj izvještaja	00-74/7
Datum izdavanja izvještaja	15.08.2019.

PODACI O PODNOSIOCU ZAHTEVA

Naziv podnosioca zahtjeva	Ministarstvo održivog razvoja i turizma/Agencija za zaštitu prirode i životne sredine Crne Gore
Broj zahtjeva/ugovora	Ugovor (Ministarstvo održivog razvoja i turizma/Agencija za zaštitu prirode i životne sredine Crne Gore br. 05-D-11/1; CETI br.00-74)
Datum podnošenja zahtjeva /potpisivanja ugovora	15.01.2019.

PODACI O UZORKU

Datum uzorkovanja/ period mjerenja	01-31.07.2019.
Vrsta uzorka	Ambijentalni vazduh
Zahtijevano ispitivanje	SO ₂ , NO, NO ₂ , CO, O ₃ , PM ₁₀ , PM _{2.5} , C ₆ H ₆ , Pb, As, Cd, Ni i benzo(a)piren u suspendovanim česticama PM ₁₀

PRILOZI	/

**DIREKTOR SEKTORA ZA LAB.DIJAGNOSTIKU
I ZAŠTITU OD ZRAČENJA
Danijela Šuković, spec.toks. hem**

Izjava:

1. Rezultati ispitivanja se odnose samo na ispitivani uzorak.
2. Izvještaj o ispitivanju se može umnožavati isključivo kao cjelina.
3. Nije dozvoljeno isticanje naziva „D.O.O. Centar za ekotoksikološka ispitivanja Podgorica“ u tekstu deklaracije ni u reklamne svrhe, bez saglasnosti Centra.

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

SADRŽAJ

1.	Uvod	3-4
2.	Metode	5
3.	Zakonodavni okvir	6
4.	Rezultati mjerenja	6
4.1.	Mjerna stanica Nikšić	7
4.1.1.	Tabelarni prikaz rezultata mjerenja na mjernoj stanici Nikšić	8-9
4.1.3.	Komentar rezultata mjerenja na mjernoj stanici Nikšić	9
4.2.	Mjerna stanica Pljevlja	10
4.2.1	Tabelarni prikaz rezultata mjerenja na mjernoj stanici Pljevlja	11-13
4.2.2.	Grafički prikaz rezultata mjerenja na mjernoj stanici Pljevlja	14
4.2.3	Komentar rezultata mjerenja na mjernoj stanici Pljevlja.	14
4.32.	Mjerna stanica Tivat	15
4.3.1.	Tabelarni prikaz rezultata mjerenja na mjernoj stanici Tivat	16-17
4.3.2.	Komentar rezultata mjerenja na mjernoj stanici Tivat	17

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

1. UVOD

Praćenje kvaliteta vazduha u Cmoj Gori tokom mjeseca **jula**, u skladu sa **Programom monitoringa vazduha za 2019.** izrađenim od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma /Agencije za zaštitu prirode i životne sredine Crne Gore, realizovao je D.O.O Centar za ekotoksikološka ispitivanja Podgorica.

Shodno Uredbi o izmjenama i dopuni Uredbe o uspostavljanju mreže mjernih mjesta za praćenje kvaliteta vazduha (“Sl.list Crne Gore” br. 64/2018. od 04.10.2018.) u toku je revizija Državne mreže stanica; uspostavljanje novih i promjena lokacija pojedinih mjernih stanica, zamjena dijela postojeće mjerne i opreme za prikupljanje i obradu podataka.

Dio postojeće opreme (mjerni instrumenti za CO, SO₂, NO, NO₂ i NO_x) početkom jula je demoniran i poslan u ovlašćeni servis i laboratoriju na redovan godišnji servis i umjeravanje-etaloniranje.

U ovom izvještaju su predstavljani, dostupni rezultati mjerenja, sa sledećih stacionarnih-mjernih stanica:

1.1. Mjerna stanica Nikšić

U Nikšiću (UB-mjerno mjesto za mjerenje pozadinskog zagađenja u gradskom području) se u kontinuitetu vrši mjerenje zagađujućih materija predstavljenih u tabeli 2.

Tabela 2. Mjerene / analizirane zagađujuće materije na mjernoj stanici u Nikšiću

R.B.	Formula/ oznaka	Naziv zagađujuće materije	Mjerna jedinica	Vrijeme usrednjavanja	Status mjerne opreme	
1.	SO ₂	sumpor dioksid	µg/m ³	1 sat 24sata	Redovan servis i etaloniranje	
2.	CO	ugljen monoksid	mg/m ³	8 sati		
3.	NO	azot monoksid	µg/m ³	1 sat		
4.	NO ₂	azot dioksid	µg/m ³	1 sat		
5.	O ₃	ozon	µg/m ³	8 sati	U funkciji	
6.	PM ₁₀	suspendovane čestice sa prečnikom manjim od 10µm	µg/m ³	24 sata	Instalacija nove opreme u toku	
7.	PM _{2.5}	suspendovane čestice sa prečnikom manjim od 2.5µm	µg/m ³	24 sata		
Analiza zbirnih sedmičnih uzoraka PM ₁₀ na sadržaj :						
6.1	Pb	olovo	µg/m ³	Sedam dana		
6.2	Cd	kadmijum	ng/m ³	Sedam dana		
6.3	As	arsen	ng/m ³	Sedam dana		
6.4	Ni	nikal	ng/m ³	Sedam dana		
6.5	BaP	benzo(a)piren	ng/m ³	Sedam dana		

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

1.2. Mjerna stanica Pljevlja (Gagovića imanje).

U Pljevljima (UB-mjerno mjesto za mjerenje pozadinskog zagađenja u gradskom području) je vršeno kontinualno mjerenje zagađujućih materija predstavljenih u tabeli 3.

Tabela 3. Mjerene / analizirane zagađujuće materije na mjernoj stanici u Pljevljima

R.B.	Formula/ oznaka	Naziv zagađujuće materije	Mjerna jedinica	Vrijeme usrednjavanja	Status mjerne opreme	
1.	SO ₂	sumpor dioksid	µg/m ³	1 sat 24 sata	Redovan servis i etaloniranje	
2.	NO	azot monoksid	µg/m ³	1 sat		
3.	NO ₂	azot dioksid	µg/m ³	1 sat		
3.	CO	ugljen monoksid	mg/m ³	8 sati	Instalacija nove opreme u toku	
4.	PM ₁₀	suspendovane čestice sa prečnikom manjim od 10µm	µg/m ³	24 sata	U funkciji	
5.	PM _{2.5}	suspendovane čestice sa prečnikom manjim od 2.5µm	µg/m ³	24 sata		
Analiza zbirnih sedmičnih uzoraka PM ₁₀ na sadržaj :						
4.1	Pb	olovo	µg/m ³	Sedam dana		
4.2	Cd	kadmijum	ng/m ³	Sedam dana		
4.3	As	arsen	ng/m ³	Sedam dana		
4.4	Ni	nikal	ng/m ³	Sedam dana		
4.5	BaP	benzo(a)piren	ng/m ³	Sedam dana		

1.3. Mjerna stanica Tivat

U Tivtu ((UB-mjerno mjesto za mjerenje pozadinskog zagađenja u gradskom području) je kontinualno vršeno mjerenje zagađujućih materija predstavljenih u tabeli 5.

Tabela 5. Mjerene / analizirane zagađujuće materije na mjernoj stanici u Tivtu

R.B.	Formula/ oznaka	Naziv zagađujuće materije	Mjerna jedinica	Vrijeme usrednjavanja	Status mjerne opreme
1.	PM _{2.5}	suspendovane čestice sa prečnikom manjim od 2.5µm	µg/m ³	24 sata	U funkciji

2. METODE

Tokom realizacije Programa monitoringa kvaliteta vazduha, za prikupljanje i analizu uzoraka korištene su standardne MEST EN metode propisane Pravilnikom o načinu i uslovima praćenja kvaliteta vazduha ("Sl. list Crne Gore", br. 21/11, 32/16) date u tabeli 6.

Tabela 6. Standardne/Referentne metode mjerenja

Standardna/Referentna metoda / naziv	Oznaka
Standardna metoda za mjerenje koncentracije sumpor dioksida ultraljubičastom fluorescencijom	MEST EN 14212
Standardna metoda za mjerenje koncentracije azot monoksida i azot dioksida hemiluminiscencijom	MEST EN 14211
Standardna metoda za određivanje koncentracije ugljen monoksida nedisperzivnom infracrvenom spektroskopijom	MEST EN 14626
Standardna metoda za određivanje koncentracije ozona ultraljubičastom fotometrijom	MEST EN 14625
Standardna gravimetrijska metoda mjerenja za određivanje masene koncentracije suspendovanih čestica PM ₁₀ ili PM _{2,5}	MEST EN 12341
Standardna metoda za određivanje koncentracije benzo(a)pirena u vazduhu ambijenta	MEST EN 15549
Standardna metoda za određivanje koncentracije Pb, As, Cd i Ni u uzorcima suspendovanih čestica PM ₁₀	MEST EN 14902

Metode navedene u tabeli 6 su akreditovane u skladu sa standardom MEST ISO/IEC 17025, od strane Crnogorskog Akreditacionog Tijela.

Za postizanje kvaliteta podataka primijenjeni su svi QA/QC postupci u skladu sa primijenjenim referentnim metodama i sledljivošću do standarda MEST ISO/IEC 17025.

Svi rezultati u Izveštaju su ocijenjeni u skladu sa Pravilnikom o načinu i uslovima praćenja kvaliteta vazduha ("Sl. list Crne Gore", br. 21/11, 32/16) Prilog 2 i preporukama ILAC-a (ILAC-G8:03/2009*).

Mjerna nesigurnost instrumenata zadovoljava ciljeve kvaliteta podataka i procijenjena je na osnovu tipskih odobrenja i testova radnih karakteristika u referentnim laboratorijama i u skladu sa relevantnim normama.

*ILAC –international laboratory accreditation cooperation

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

3. ZAKONODAVNI OKVIR

Mjerenja kvaliteta vazduha, obrada i analiza rezultata sa mjernih stanica je vršena u skladu sa:

- Zakonom o zaštiti vazduha („Sl. list Crne Gore“, br. 25/10, 40/11, 43/15)
- Uredbom o utvrđivanju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta vazduha („Sl. list Crne Gore, br. 25/12)
- Pravilnikom o načinu i uslovima praćenja kvaliteta vazduha („Sl. list Crne Gore“, br. 21/11, 32/16)
- Uredbom o uspostavljanju mreže mjernih mjesta za praćenje kvaliteta vazduha („Sl. list Crne Gore“, br. 44/10, 13/11)
- Uredbom o izmjenama i dopuni Uredbe o uspostavljanju mreže mjernih mjesta za praćenje kvaliteta vazduha („Sl.list Crne Gore” br. 64/2018.)

4. REZULTATI MJERENJA

Rezultati mjerenja su predstavljeni tabelarno i grafički uporedo sa propisanim graničnim / ciljnim vrijednostima i to:

a) tabelarno:

- Srednje dnevne vrijednosti za: PM₁₀ i PM_{2.5}.
- Maksimalne osmočasovne srednje dnevne vrijednosti za O₃.
- Srednje mjesečne vrijednosti sadržaja Pb, As, Cd, Ni, benzo(a)pirena, relevantnih predstavnika PAH-ova(markeri benzo(a)pirena) i ukupnih PAH-ova u suspendovanim česticama PM₁₀.
- Statistička obrada srednjih dnevnih vrijednosti suspendovanih čestica PM₁₀, PM_{2.5}
- Statistička obrada maksimalnih osmočasovnih srednjih dnevnih vrijednosti O₃,

b) Grafički

- Srednje dnevne vrijednosti za suspendovane čestice PM₁₀.

Za svaku zagađujuću materiju prikazan je:

- ukupan broj mjerenja,
- obuhvat podataka u %,
- najmanja vrijednost (minimalna)
- najveća vrijednost (maksimalna)
- srednja jednočasovna,
- srednja dnevna vrijednost,
- maksimalna osmočasovna srednja dnevna vrijednost za O₃
- C₅₀ .medijana i
- broj prekoračenja GV/CV

Oznake i skraćenice upotrebljene u tabelama i na slikama:

- **GV(SDV)**-granična vrijednost -srednja dnevna vrijednost,
- **CV(M8hSV)**-ciljna vrijednost -maksimalna osmočasovna srednja dnevna vrijednost,
- **GV(SGV)**- granična vrijednost -srednja godišnja vrijednost i
- **CV (SGV)** –ciljna vrijednost-srednja godišnja vrijednost

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

4.1. MJERNA STANICA – NIKŠIĆ

PODACI O STANICI - NIKŠIĆ			
1 .Opšti podaci			
1.1.	Ime stanice	Nikšić-centar	
1.2.	Ime grada	Nikšić	
1.3.	Nacionalni ili lokalni broj i oznaka	MNE_VZ_08	
1.4.	Kod stanice	MNE_02_06	
1.5.	Naziv stručne institucije koja odgovara za stanicu	D.O.O Centar za ekotoksikološka ispitivanja Podgorica	
1.6.	Tijelo ili programi kojima se dostavljaju podaci	Agencija za zaštitu prirode i životne sredine Crne Gore	
1.7.	Ciljevi mjerenja	Procjena uticaja na zdravlje ljudi i zivotnu sredinu. praćenje trenda	
1.8.	Geografske koordinate	G.dužina	G.širina
		42° 46' 52.3812"N	18° 56' 34.602"E
1.9.	NUTS		
1.10.	Zagađujuće materije koje se mjere	SO ₂ ,O ₃ ,CO,NO,NO ₂ ,NO _x , PM ₁₀ ,PM _{2.5} ,Pb,As, Cd, Ni, BaP i benzen	
1.11.	Meteorološki podaci	Temperatura, relativna vlažnost, pritisak, smjer i brzina vjetrova	
1.12.	Druge informacije		
2. Klasifikacija stanice			
2.1.	Tip područja	Gradsko: trajno izgrađeno područje	
2.2.	Tip stanice u odnosu na izvor emisije	Urbana (UB)	
2.3.	Dodatne informacije o stanici		
3. Mjerna oprema			
3.1.	Naziv		
3.2.	Analitička metoda ili mjerna metoda		
CO	Automatski analizator	Analiza - IR apsorpcija	
O ₃	Automatski analizator	Analiza - Fotometrija	
SO ₂	Automatski analizator	Analiza - UV fluorescencija	
NO, NO ₂ , NO _x	Automatski analizator	Analiza - hemiluminiscencija	
PM ₁₀	Ručno sakupljanje	Gravimetrija	
PM _{2.5}	Ručno sakupljanje	Gravimetrija	
Pb, As, Cd i Ni	Ručno sakupljanje	Analiza-AAS	
BaP	Ručno sakupljanje	Analiza-GCMS	
4. Opis uzorkovanja			
4.1.	Lokacija mjernog mjesta	UB	
4.2.	Visina mjesta uzorkovanja	4m	
4.3.	Učestalost integrisanja podataka	1 sat 24 sata	
4.4.	Vrijeme uzorkovanja	kontinuirano	

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

4.1.1. TABELARNI PRIKAZ REZULTATA MJERENJA NA MJERNOJ STANICI NIKŠIĆ

Tabela 7. Maksimalne osmočasovne srednje dnevne vrijednosti koncentracija O₃

Datum	Ozon ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
1.07	98.86
2.07	98.60
3.07	97.53
4.07	108.11
5.07	135.33
6.07	112.84
7.07	117.95
8.07	119.12
9.07	103.27
10.07	
11.07	
12.07	
13.07	
14.07	
15.07	
16.07	
17.07	
18.07	
19.07	
20.07	
21.07	
22.07	
23.07	
24.07	
25.07	87.06
26.07	104.25
27.07	106.06
28.07	98.15
29.07	72.34
30.07	90.23
31.07	108.81
CV(M8hSV)	120

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

Tabela 8. Statistička obrada rezultata mjerenja ozona

Broj maksimalnih osmočasovnih srednjih dnevnih mjerenja	16	
Procenat validnih osmočasovnih mjerenja (%), OP	51.31	
Minimalna osmočasovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	72.34	
Maksimalna osmočasovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	135.33	
Srednja vrijednost osmočasovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	103.65	
Mediana osmočasovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	103.76	
Broj prekoračenja osmočasovne CV	1	
Ciljna vrijednost		
Period usrednjavanja	Ciljna vrijednost	Granica tolerancije
Maksimalna osmočasovna srednja dnevna vrijednost	120 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Nema

4.1.2. KOMENTAR REZULTATA MJERENJA NA MJERNOJ STANICI NIKŠIĆ

OZON

Maksimalne dnevne osmočasovne srednje vrijednosti koncentracija ozona poređene su sa propisanom ciljnom vrijednošću (120 $\mu\text{g}/\text{m}^3$). **Jedna** maksimalna osmočasovna srednja dnevna vrijednost **ozona** u julu je bila **iznad** propisane ciljne vrijednosti.

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

4.2. MJERNA STANICA -PLJEVLJA

PODACI O STANICI-PLJEVLJA			
1. Opšti podaci			
1.1.	Ime stanice	Pljevlja - Gagovića imanje	
1.2.	Ime grada	Pljevlja	
1.3.	Nacionalni ili lokalni broj i oznaka	MNE_VZ_01	
1.4.	Kod stanice	MNE_01_01	
1.5.	Naziv stručne institucije koja odgovara za stanicu	D.O.O Centar za ekotoksikološka ispitivanja Podgorica	
1.6.	Tijelo ili programi kojima se dostavljaju podaci	Agencija za zaštitu prirode i životne sredine	
1.7.	Ciljevi mjerenja	Procjena uticaja na zdravlje ljudi i zivotnu sredinu, praćenje trenda	
1.8.	Geografske koordinate	G.dužina	G.širina
		43° 21' 25.8336"N	19° 20' 56.94"E
1.9.	NUTS		
1.10.	Zagađujuće materije koje se mjere	PM ₁₀ , PM _{2.5} , SO ₂ , NO, NO ₂ , NO _x , CO, Pb, As, Cd, Ni i BaP	
1.11.	Meteorološki podaci	Temperatura, relativna vlažnost, pritisak, smjer i brzina vjetra	
1.12.	Druge informacije		
2. Klasifikacija stanice			
2.1.	Tip područja	Gradsko: trajno izgrađeno područje	
2.2.	Tip stanice u odnosu na izvor emisije	Urbana (UB)	
2.3.	Dodatne informacije o stanici		
3. Mjerna oprema			
3.1.	Naziv		
3.2.	Analitička metoda ili mjerna metoda		
PM ₁₀	Ručno sakupljanje	Gravimetrija	
NO, NO ₂ , NO _x	Automatski analizator	Analiza-hemiluminiscencija	
SO ₂	Automatski analizator	Analiza-UV fluorescencija	
CO	Automatski analizator	analiza-IR apsorpcija	
Pb, As, Cd i Ni	Ručno sakupljanje	Analiza-AAS	
BaP	Ručno sakupljanje	Analiza-GCMS	
PM _{2.5}	Ručno sakupljanje	Gravimetrija	
4. Opis uzorkovanja			
4.1.	Lokacija mjernog mjesta	UB	
4.2.	Visina mjesta uzorkovanja	4m	
4.3.	Učestalost integrisanja podataka	1 sat 24 sata	
4.4.	Vrijeme uzorkovanja	Kontinuirano	

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

4.2.1. TABELARNI PRIKAZ REZULTATA MJERENJA NA LOKACIJI PLJEVLJA- GAGOVIĆA IMANJE

Tabela 9. Srednje dnevne vrijednosti suspendovanih čestica PM₁₀ i PM_{2.5}

Datum	PM ₁₀ (µg/m ³)	PM _{2.5} (µg/m ³)
1.07	16.12	11.54
2.07	23.44	13.74
3.07	32.51	19.78
4.07	21.43	13.77
5.07	24.13	15.48
6.07		
7.07		
8.07		
9.07	20.00	12.18
10.07	19.23	10.62
11.07	19.61	13.10
12.07	15.29	9.52
13.07	18.22	10.56
14.07	15.48	10.24
15.07	18.41	10.07
16.07	18.59	11.26
17.07	20.80	13.37
18.07	20.42	12.35
19.07	17.31	10.35
20.07	22.99	13.55
21.07	18.32	11.90
22.07	23.26	14.47
23.07	23.72	14.01
24.07	26.19	16.67
25.07	26.83	18.77
26.07	26.65	18.68
27.07	22.80	14.84
28.07		
29.07		
30.07	28.57	16.67
31.07	27.83	16.39
GV (SDV)	50	
GV (SGV)	40	25

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

Tabela 10. Statistička obrada rezultata mjerenja suspendovanih čestica PM₁₀

Broj 24-časovnih mjerenja	26	
Procenat validnih 24 časovnih mjerenja (%), OP	83.87	
Minimalna 24-časovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	15.29	
Maksimalna 24-časovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	32.51	
Srednja vrijednost 24-časovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	21.85	
Mediana 24-časovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	21.12	
Broj prekoračenja 24-časovne GV	0	
Granične vrijednosti		
Period usrednjavanja	Granična vrijednost	Granica tolerancije
Dnevna srednja vrijednost	50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Ne smije biti prekoračena preko 35 puta godišnje
Godišnja srednja vrijednost	40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Nema

Tabela 11. Statistička obrada rezultata mjerenja suspendovanih čestica PM_{2.5}

Broj 24-časovnih mjerenja	26	
Procenat validnih 24-časovnih mjerenja (%), OP	83.87	
Minimalna 24-časovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	9.52	
Maksimalna 24-časovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	19.78	
Srednja vrijednost 24-časovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	13.61	
Mediana 24-časovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	13.46	
Granične vrijednosti		
Period usrednjavanja	Granična vrijednost	Granica tolerancije
Godišnja srednja vrijednost	25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Nema
Ciljna vrijednost (zastita zdravlja)		
Godišnja srednja vrijednost	25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

Tabela 12. Srednje vrijednosti sadržaja teških metala u PM₁₀

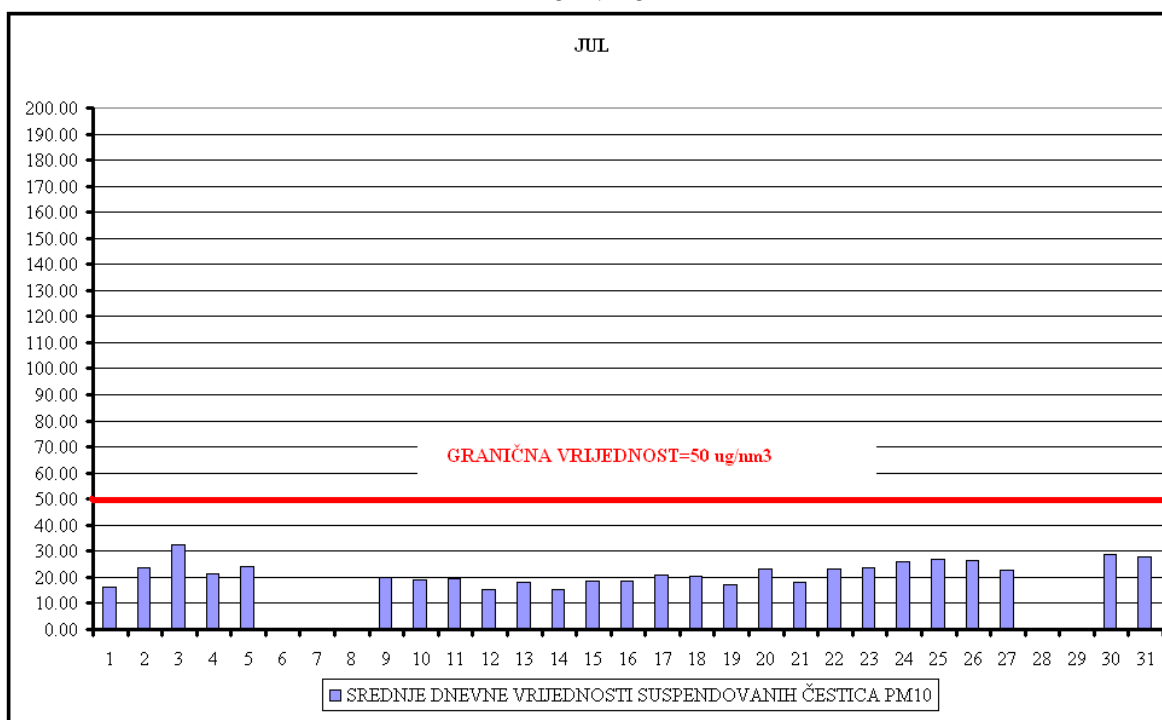
Parametar	Pb	Cd	As	Ni
Mj.jedinica	µg/m ³	ng/m ³		
Srednja vr.	<0.015	<3.0	<3.0	<1.0
GV (SGV)	0.5			
CV (SGV)		6	5	20

Tabela 13. Srednje vrijednosti sadržaja benzo(a)pirena, relevantnih predstavnika PAH-ova, markera benzo(a)pirena i ukupnih PAH-ova u PM₁₀

Parametar	BaP	Markeri BaP	PAH
Mj.jedinica	ng/m ³		
Srednja vr.	0.09	0.39	0.97
CV (SGV)	1		

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

4.2.2. GRAFIČKI PRIKAZ REZULTATA MJERENJA NA MJERNOJ STANICI PLJEVLJA

Slika 1. Srednje dnevne vrijednosti suspendovanih čestica PM₁₀

4.2.3. KOMENTAR REZULTATA MJERENJA NA MJERNOJ STANICI PLJEVLJA-GAGOVIĆA IMANJE

ČESTICE PREČNIKA MANJEG OD 10µm (PM₁₀)

Srednje dnevne vrijednosti suspendovanih čestica PM₁₀ upoređene su sa propisanom graničnom vrijednošću (50µg/m³), za srednju dnevnu vrijednost, koja se ne smije prekoračiti više od 35 puta u toku godine. Sve srednje dnevne vrijednosti suspendovanih čestica PM₁₀ tokom mjerenja u julu su bile **ispod** propisane granične vrijednosti.

ČESTICE PREČNIKA MANJEG OD 2.5µm (PM_{2.5})

Za suspendovane čestice PM_{2.5} su propisani standardni kvaliteta na godišnjem nivou.

SADRŽAJ TEŠKIH METALA (Pb, Cd, As, Ni) i BENZO(A)PIRENA U PM₁₀

Suspendovane čestice PM₁₀ su analizirane na sadržaj olova, nikla, arsena, kadmijuma i benzo (a)pirena, polutanata za koje su propisani standardi kvaliteta vazduha **na godišnjem nivou**, kao i drugih relevantnih policikličnih aromatičnih ugljovodonika: benzo (a) antracena, benzo (b) fluoroantena, benzo (j) fluoroantena, benzo (k) fluoroantena, ideno (a.2.3-c.d) pirena, dibenzo (a.h) antracena i ostalih PAH-ova **za koje nijesu propisani standardi kvaliteta vazduha već samo mjere kontrole**.

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

4.3. MJERNA STANICA -TIVAT

PODACI O STANICI-TIVAT			
1. Opšti podaci			
1.1.	Ime stanice	Tivat	
1.2.	Ime grada	Tivat	
1.3.	Nacionalni ili lokalni broj i oznaka	MNE_VZ_10	
1.4.	Kod stanice	MNE_03_02	
1.5.	Naziv stručne institucije koja odgovara za stanicu	D.O.O Centar za ekotoksikološka ispitivanja Podgorica	
1.6.	Tijelo ili programi kojima se dostavljaju podaci	Agencija za zaštitu prirode i životne sredine Crne Gore	
1.7.	Ciljevi mjerenja	Procjena uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu. praćenje trenda	
1.8.	Geografske koordinate	G. dužina (m)	G. širina (m)
		6557638.85	4698672.85
	Nmv (m)	3.5	
1.9.	NUTS		
1.10.	Zagađujuće materije koje se mjere	PM _{2.5}	
1.11.	Meteorološki podaci	Temperatura, relativna vlažnost, pritisak, smjer i brzina vjetra	
1.12.	Druge informacije		
2. Klasifikacija stanice			
2.1.	Tip područja	Gradsko: trajno izgrađeno područje	
2.2.	Tip stanice u odnosu na izvor emisije	Urbana (UB)	
2.3.	Dodatne informacije o stanici		
3. Mjerna oprema			
3.1.	Naziv		
3.2.	Analitička metoda ili mjerna metoda		
PM _{2.5}	Ručno sakupljanje	Gravimetrija	
4. Opis uzorkovanja			
4.1.	Lokacija mjernog mjesta	UB	
4.2.	Visina mjesta uzorkovanja	4m	
4.3.	Učestalost integrisanja podataka	1 sat , 24 sata	
4.4.	Vrijeme uzorkovanja	Kontinuirano	

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

4.3.1. TABELARNI PRIKAZ REZULTATA MJERENJA NA MJERNOJ STANICI TIVAT

Tabela 14. Srednje dnevne vrijednosti suspendovanih čestica PM_{2.5}

Datum	PM _{2.5} (µg/m ³)
1.07	18.50
2.07	19.32
3.07	19.69
4.07	19.78
5.07	14.47
6.07	11.90
7.07	5.95
8.07	9.80
9.07	12.82
10.07	10.62
11.07	5.13
12.07	8.15
13.07	9.07
14.07	9.89
15.07	
16.07	
17.07	
18.07	15.75
19.07	16.94
20.07	17.03
21.07	7.14
22.07	9.16
23.07	13.00
24.07	18.50
25.07	17.31
26.07	16.12
27.07	12.45
28.07	6.78
29.07	9.34
30.07	18.77
31.07	17.86
GV (SGV)	25

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

Tabela 15. Statistička obrada rezultata mjerenja suspendovanih čestica PM_{2.5}

Broj 24-časovnih mjerenja	28	
Procenat validnih 24-časovnih mjerenja (%), OP	90.32	
Minimalna 24-časovna vrijednost (µg/m ³)	5.13	
Maksimalna 24-časovna vrijednost (µg/m ³)	19.78	
Srednja vrijednost 24 časovnih vremena usrednjavanja (µg/m ³)	13.26	
Mediana 24-časovnih vremena usrednjavanja (µg/m ³)	12.91	
Period usrednjavanja	Granična vrijednost	Granica tolerancije
Godišnja srednja vrijednost	25 µg/m ³	Nema
Ciljna vrijednost (zastita zdravlja)		
Godišnja srednja vrijednost	25 µg/m ³	

4.3.2. KOMENTAR REZULTATA MJERENJA NA LOKACIJI TIVAT

ČESTICE PREČNIKA MANJEG OD 2.5µm (PM_{2.5})

Za suspendovane čestice PM_{2.5} su propisani standardni kvaliteta na godišnjem nivou.

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

Izveštaj izradili:	
Radomir Žujović, šef Jedinice za mjerenje kvaliteta ambijentalnog vazduha i uslova radne sredine	
Siniša Popović, stručni saradnik u Jedinici za mjerenje kvaliteta ambijentalnog vazduha i uslova radne sredine	
Šef Jedinice za analitiku hemijskih elemenata	
Željka Četković, šef Jedinice za analizu u gasnoj hromatografiji i pripremu uzoraka iz životne sredine	
Terenska ispitivanja i uzorkovanje izvršili:	
Radomir Žujović, šef Jedinice za mjerenje kvaliteta ambijentalnog vazduha i uslova radne sredine	
Siniša Popović, stručni saradnik u Jedinici za mjerenje kvaliteta ambijentalnog vazduha i uslova radne sredine	
Ivan Đurović, hem. tehničar za terenska ispitivanja	
Petar Galičić, hem. tehničar za terenska ispitivanja	
Mitar Pavićević, tehničar za terenska ispitivanja	
Laboratorijska ispitivanja izvršili:	
Siniša Popović, stručni saradnik u Jedinici za mjerenje kvaliteta ambijentalnog vazduha i uslova radne sredine	
Željka Četković, Šef Jedinice za analizu u gasnoj hromatografiji i pripremu uzoraka iz životne sredine	
Slavica Škiljević, stručni saradnik u Jedinici za analizu u gasnoj hromatografiji i pripremu uzoraka iz životne sredine	
Snezana Anđelić, stručni saradnik u Jedinici za analitiku hemijskih elemenata	
Ljiljana Raičević, stručni saradnik u Jedinici za za analitiku hemijskih elemenata	

SEKTOR ZA LABORATORIJSKU DIJAGNOSTIKU I ZAŠTITU OD ZRAČENJA

IZVJEŠTAJ O ISPITIVANJU

Vrsta ispitivanja	Monitoring kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u mjesecu julu 2019.
Broj izvještaja	00-74/7
Datum izdavanja izvještaja	15.08.2019.

PODACI O PODNOSIOCU ZAHTJEVA

Naziv podnosioca zahtjeva	Ministarstvo održivog razvoja i turizma/Agencija za zaštitu prirode i životne sredine Crne Gore
Broj zahtjeva/ugovora	Ugovor (Ministarstvo održivog razvoja i turizma/Agencija za zaštitu prirode i životne sredine Crne Gore br. 05-D-11/1; CETI br.00-74)
Datum podnošenja zahtjeva /potpisivanja ugovora	15.01.2019.

PODACI O UZORKU

Datum uzorkovanja/ period mjerenja	01-31.07.2019.
Vrsta uzorka	Ambijentalni vazduh
Zahtijevano ispitivanje	SO ₂ , NO, NO ₂ , CO, O ₃ , PM ₁₀ , PM _{2.5} , C ₆ H ₆ , Pb, As, Cd, Ni i benzo(a)piren u suspendovanim česticama PM ₁₀

PRILOZI	/

**DIREKTOR SEKTORA ZA LAB.DIJAGNOSTIKU
 I ZAŠTITU OD ZRAČENJA
 Danijela Šuković, spec.toks. hem**

Izjava:

1. Rezultati ispitivanja se odnose samo na ispitivani uzorak.
2. Izvještaj o ispitivanju se može umnožavati isključivo kao cjelina.
3. Nije dozvoljeno isticanje naziva „D.O.O. Centar za ekotoksikološka ispitivanja Podgorica“ u tekstu deklaracije ni u reklamne svrhe, bez saglasnosti Centra.

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

SADRŽAJ

1.	Uvod	3-4
2.	Metode	5
3.	Zakonodavni okvir	6
4.	Rezultati mjerenja	6
4.1.	Mjerna stanica Nikšić	7
4.1.1.	Tabelarni prikaz rezultata mjerenja na mjernoj stanici Nikšić	8-9
4.1.3.	Komentar rezultata mjerenja na mjernoj stanici Nikšić	9
4.2.	Mjerna stanica Pljevlja	10
4.2.1	Tabelarni prikaz rezultata mjerenja na mjernoj stanici Pljevlja	11-13
4.2.2.	Grafički prikaz rezultata mjerenja na mjernoj stanici Pljevlja	14
4.2.3	Komentar rezultata mjerenja na mjernoj stanici Pljevlja.	14
4.32.	Mjerna stanica Tivat	15
4.3.1.	Tabelarni prikaz rezultata mjerenja na mjernoj stanici Tivat	16-17
4.3.2.	Komentar rezultata mjerenja na mjernoj stanici Tivat	17

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

1. UVOD

Praćenje kvaliteta vazduha u Cmoj Gori tokom mjeseca **jula**, u skladu sa **Programom monitoringa vazduha za 2019.** izrađenim od strane Ministarstva održivog razvoja i turizma /Agencije za zaštitu prirode i životne sredine Crne Gore, realizovao je D.O.O Centar za ekotoksikološka ispitivanja Podgorica.

Shodno Uredbi o izmjenama i dopuni Uredbe o uspostavljanju mreže mjernih mjesta za praćenje kvaliteta vazduha (“Sl.list Crne Gore” br. 64/2018. od 04.10.2018.) u toku je revizija Državne mreže stanica; uspostavljanje novih i promjena lokacija pojedinih mjernih stanica, zamjena dijela postojeće mjerne i opreme za prikupljanje i obradu podataka.

Dio postojeće opreme (mjerni instrumenti za CO, SO₂, NO, NO₂ i NO_x) početkom jula je demoniran i poslan u ovlašćeni servis i laboratoriju na redovan godišnji servis i umjeravanje-etaloniranje.

U ovom izvještaju su predstavljani, dostupni rezultati mjerenja, sa sledećih stacionarnih-mjernih stanica:

1.1. Mjerna stanica Nikšić

U Nikšiću (UB-mjerno mjesto za mjerenje pozadinskog zagađenja u gradskom području) se u kontinuitetu vrši mjerenje zagađujućih materija predstavljenih u tabeli 2.

Tabela 2. Mjerene / analizirane zagađujuće materije na mjernoj stanici u Nikšiću

R.B.	Formula/ oznaka	Naziv zagađujuće materije	Mjerna jedinica	Vrijeme usrednjavanja	Status mjerne opreme	
1.	SO ₂	sumpor dioksid	µg/m ³	1 sat 24sata	Redovan servis i etaloniranje	
2.	CO	ugljen monoksid	mg/m ³	8 sati		
3.	NO	azot monoksid	µg/m ³	1 sat		
4.	NO ₂	azot dioksid	µg/m ³	1 sat		
5.	O ₃	ozon	µg/m ³	8 sati	U funkciji	
6.	PM ₁₀	suspendovane čestice sa prečnikom manjim od 10µm	µg/m ³	24 sata	Instalacija nove opreme u toku	
7.	PM _{2.5}	suspendovane čestice sa prečnikom manjim od 2.5µm	µg/m ³	24 sata		
Analiza zbirnih sedmičnih uzoraka PM ₁₀ na sadržaj :						
6.1	Pb	olovo	µg/m ³	Sedam dana		
6.2	Cd	kadmijum	ng/m ³	Sedam dana		
6.3	As	arsen	ng/m ³	Sedam dana		
6.4	Ni	nikal	ng/m ³	Sedam dana		
6.5	BaP	benzo(a)piren	ng/m ³	Sedam dana		

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

1.2. Mjerna stanica Pljevlja (Gagovića imanje).

U Pljevljima (UB-mjerno mjesto za mjerenje pozadinskog zagađenja u gradskom području) je vršeno kontinualno mjerenje zagađujućih materija predstavljenih u tabeli 3.

Tabela 3. Mjerene / analizirane zagađujuće materije na mjernoj stanici u Pljevljima

R.B.	Formula/ oznaka	Naziv zagađujuće materije	Mjerna jedinica	Vrijeme usrednjavanja	Status mjerne opreme	
1.	SO ₂	sumpor dioksid	µg/m ³	1 sat 24 sata	Redovan servis i etaloniranje	
2.	NO	azot monoksid	µg/m ³	1 sat		
3.	NO ₂	azot dioksid	µg/m ³	1 sat		
3.	CO	ugljen monoksid	mg/m ³	8 sati	Instalacija nove opreme u toku	
4.	PM ₁₀	suspendovane čestice sa prečnikom manjim od 10µm	µg/m ³	24 sata	U funkciji	
5.	PM _{2.5}	suspendovane čestice sa prečnikom manjim od 2.5µm	µg/m ³	24 sata		
Analiza zbirnih sedmičnih uzoraka PM ₁₀ na sadržaj :						
4.1	Pb	olovo	µg/m ³	Sedam dana		
4.2	Cd	kadmijum	ng/m ³	Sedam dana		
4.3	As	arsen	ng/m ³	Sedam dana		
4.4	Ni	nikal	ng/m ³	Sedam dana		
4.5	BaP	benzo(a)piren	ng/m ³	Sedam dana		

1.3. Mjerna stanica Tivat

U Tivtu ((UB-mjerno mjesto za mjerenje pozadinskog zagađenja u gradskom području) je kontinualno vršeno mjerenje zagađujućih materija predstavljenih u tabeli 5.

Tabela 5. Mjerene / analizirane zagađujuće materije na mjernoj stanici u Tivtu

R.B.	Formula/ oznaka	Naziv zagađujuće materije	Mjerna jedinica	Vrijeme usrednjavanja	Status mjerne opreme
1.	PM _{2.5}	suspendovane čestice sa prečnikom manjim od 2.5µm	µg/m ³	24 sata	U funkciji

2. METODE

Tokom realizacije Programa monitoringa kvaliteta vazduha, za prikupljanje i analizu uzoraka korištene su standardne MEST EN metode propisane Pravilnikom o načinu i uslovima praćenja kvaliteta vazduha ("Sl. list Crne Gore", br. 21/11, 32/16) date u tabeli 6.

Tabela 6. Standardne/Referentne metode mjerenja

Standardna/Referentna metoda / naziv	Oznaka
Standardna metoda za mjerenje koncentracije sumpor dioksida ultraljubičastom fluorescencijom	MEST EN 14212
Standardna metoda za mjerenje koncentracije azot monoksida i azot dioksida hemiluminiscencijom	MEST EN 14211
Standardna metoda za određivanje koncentracije ugljen monoksida nedisperzivnom infracrvenom spektroskopijom	MEST EN 14626
Standardna metoda za određivanje koncentracije ozona ultraljubičastom fotometrijom	MEST EN 14625
Standardna gravimetrijska metoda mjerenja za određivanje masene koncentracije suspendovanih čestica PM ₁₀ ili PM _{2,5}	MEST EN 12341
Standardna metoda za određivanje koncentracije benzo(a)pirena u vazduhu ambijenta	MEST EN 15549
Standardna metoda za određivanje koncentracije Pb, As, Cd i Ni u uzorcima suspendovanih čestica PM ₁₀	MEST EN 14902

Metode navedene u tabeli 6 su akreditovane u skladu sa standardom MEST ISO/IEC 17025, od strane Crnogorskog Akreditacionog Tijela.

Za postizanje kvaliteta podataka primijenjeni su svi QA/QC postupci u skladu sa primijenjenim referentnim metodama i sledljivošću do standarda MEST ISO/IEC 17025.

Svi rezultati u Izveštaju su ocijenjeni u skladu sa Pravilnikom o načinu i uslovima praćenja kvaliteta vazduha ("Sl. list Crne Gore", br. 21/11, 32/16) Prilog 2 i preporukama ILAC-a (ILAC-G8:03/2009*).

Mjerna nesigurnost instrumenata zadovoljava ciljeve kvaliteta podataka i procijenjena je na osnovu tipskih odobrenja i testova radnih karakteristika u referentnim laboratorijama i u skladu sa relevantnim normama.

*ILAC –international laboratory accreditation cooperation

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

3. ZAKONODAVNI OKVIR

Mjerenja kvaliteta vazduha, obrada i analiza rezultata sa mjernih stanica je vršena u skladu sa:

- Zakonom o zaštiti vazduha („Sl. list Crne Gore“, br. 25/10, 40/11, 43/15)
- Uredbom o utvrđivanju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta vazduha („Sl. list Crne Gore, br. 25/12)
- Pravilnikom o načinu i uslovima praćenja kvaliteta vazduha („Sl. list Crne Gore“, br. 21/11, 32/16)
- Uredbom o uspostavljanju mreže mjernih mjesta za praćenje kvaliteta vazduha („Sl. list Crne Gore“, br. 44/10, 13/11)
- Uredbom o izmjenama i dopuni Uredbe o uspostavljanju mreže mjernih mjesta za praćenje kvaliteta vazduha („Sl.list Crne Gore” br. 64/2018.)

4. REZULTATI MJERENJA

Rezultati mjerenja su predstavljeni tabelarno i grafički uporedo sa propisanim graničnim / ciljnim vrijednostima i to:

a) tabelarno:

- Srednje dnevne vrijednosti za: PM₁₀ i PM_{2.5}.
- Maksimalne osmočasovne srednje dnevne vrijednosti za O₃.
- Srednje mjesečne vrijednosti sadržaja Pb, As, Cd, Ni, benzo(a)pirena, relevantnih predstavnika PAH-ova(markeri benzo(a)pirena) i ukupnih PAH-ova u suspendovanim česticama PM₁₀.
- Statistička obrada srednjih dnevnih vrijednosti suspendovanih čestica PM₁₀, PM_{2.5}
- Statistička obrada maksimalnih osmočasovnih srednjih dnevnih vrijednosti O₃,

b) Grafički

- Srednje dnevne vrijednosti za suspendovane čestice PM₁₀.

Za svaku zagađujuću materiju prikazan je:

- ukupan broj mjerenja,
- obuhvat podataka u %,
- najmanja vrijednost (minimalna)
- najveća vrijednost (maksimalna)
- srednja jednočasovna,
- srednja dnevna vrijednost,
- maksimalna osmočasovna srednja dnevna vrijednost za O₃
- C₅₀ .medijana i
- broj prekoračenja GV/CV

Oznake i skraćenice upotrebljene u tabelama i na slikama:

- **GV(SDV)**-granična vrijednost -srednja dnevna vrijednost,
- **CV(M8hSV)**-ciljna vrijednost -maksimalna osmočasovna srednja dnevna vrijednost,
- **GV(SGV)**- granična vrijednost -srednja godišnja vrijednost i
- **CV (SGV)** –ciljna vrijednost-srednja godišnja vrijednost

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

4.1. MJERNA STANICA – NIKŠIĆ

PODACI O STANICI - NIKŠIĆ			
1 .Opšti podaci			
1.1.	Ime stanice	Nikšić-centar	
1.2.	Ime grada	Nikšić	
1.3.	Nacionalni ili lokalni broj i oznaka	MNE_VZ_08	
1.4.	Kod stanice	MNE_02_06	
1.5.	Naziv stručne institucije koja odgovara za stanicu	D.O.O Centar za ekotoksikološka ispitivanja Podgorica	
1.6.	Tijelo ili programi kojima se dostavljaju podaci	Agencija za zaštitu prirode i životne sredine Crne Gore	
1.7.	Ciljevi mjerenja	Procjena uticaja na zdravlje ljudi i zivotnu sredinu. praćenje trenda	
1.8.	Geografske koordinate	G.dužina	G.širina
		42° 46' 52.3812"N	18° 56' 34.602"E
1.9.	NUTS		
1.10.	Zagađujuće materije koje se mjere	SO ₂ ,O ₃ ,CO,NO,NO ₂ ,NO _x , PM ₁₀ ,PM _{2.5} ,Pb,As, Cd, Ni, BaP i benzen	
1.11.	Meteorološki podaci	Temperatura, relativna vlažnost, pritisak, smjer i brzina vjetra	
1.12.	Druge informacije		
2. Klasifikacija stanice			
2.1.	Tip područja	Gradsko: trajno izgrađeno područje	
2.2.	Tip stanice u odnosu na izvor emisije	Urbana (UB)	
2.3.	Dodatne informacije o stanici		
3. Mjerna oprema			
3.1.	Naziv		
3.2.	Analitička metoda ili mjerna metoda		
CO	Automatski analizator	Analiza - IR apsorpcija	
O ₃	Automatski analizator	Analiza - Fotometrija	
SO ₂	Automatski analizator	Analiza - UV fluorescencija	
NO, NO ₂ , NO _x	Automatski analizator	Analiza - hemiluminiscencija	
PM ₁₀	Ručno sakupljanje	Gravimetrija	
PM _{2.5}	Ručno sakupljanje	Gravimetrija	
Pb, As, Cd i Ni	Ručno sakupljanje	Analiza-AAS	
BaP	Ručno sakupljanje	Analiza-GCMS	
4. Opis uzorkovanja			
4.1.	Lokacija mjernog mjesta	UB	
4.2.	Visina mjesta uzorkovanja	4m	
4.3.	Učestalost integrisanja podataka	1 sat 24 sata	
4.4.	Vrijeme uzorkovanja	kontinuirano	

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

4.1.1. TABELARNI PRIKAZ REZULTATA MJERENJA NA MJERNOJ STANICI NIKŠIĆ

Tabela 7. Maksimalne osmočasovne srednje dnevne vrijednosti koncentracija O₃

Datum	Ozon ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)
1.07	98.86
2.07	98.60
3.07	97.53
4.07	108.11
5.07	135.33
6.07	112.84
7.07	117.95
8.07	119.12
9.07	103.27
10.07	
11.07	
12.07	
13.07	
14.07	
15.07	
16.07	
17.07	
18.07	
19.07	
20.07	
21.07	
22.07	
23.07	
24.07	
25.07	87.06
26.07	104.25
27.07	106.06
28.07	98.15
29.07	72.34
30.07	90.23
31.07	108.81
CV(M8hSV)	120

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

Tabela 8. Statistička obrada rezultata mjerenja ozona

Broj maksimalnih osmočasovnih srednjih dnevnih mjerenja	16	
Procenat validnih osmočasovnih mjerenja (%), OP	51.31	
Minimalna osmočasovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	72.34	
Maksimalna osmočasovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	135.33	
Srednja vrijednost osmočasovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	103.65	
Mediana osmočasovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	103.76	
Broj prekoračenja osmočasovne CV	1	
Ciljna vrijednost		
Period usrednjavanja	Ciljna vrijednost	Granica tolerancije
Maksimalna osmočasovna srednja dnevna vrijednost	120 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Nema

4.1.2. KOMENTAR REZULTATA MJERENJA NA MJERNOJ STANICI NIKŠIĆ

OZON

Maksimalne dnevne osmočasovne srednje vrijednosti koncentracija ozona poređene su sa propisanom ciljnom vrijednošću (120 $\mu\text{g}/\text{m}^3$). **Jedna** maksimalna osmočasovna srednja dnevna vrijednost **ozona** u julu je bila **iznad** propisane ciljne vrijednosti.

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

4.2. MJERNA STANICA -PLJEVLJA

PODACI O STANICI-PLJEVLJA			
1. Opšti podaci			
1.1.	Ime stanice	Pljevlja - Gagovića imanje	
1.2.	Ime grada	Pljevlja	
1.3.	Nacionalni ili lokalni broj i oznaka	MNE_VZ_01	
1.4.	Kod stanice	MNE_01_01	
1.5.	Naziv stručne institucije koja odgovara za stanicu	D.O.O Centar za ekotoksikološka ispitivanja Podgorica	
1.6.	Tijelo ili programi kojima se dostavljaju podaci	Agencija za zaštitu prirode i životne sredine	
1.7.	Ciljevi mjerenja	Procjena uticaja na zdravlje ljudi i zivotnu sredinu, praćenje trenda	
1.8.	Geografske koordinate	G.dužina	G.širina
		43° 21' 25.8336"N	19° 20' 56.94"E
1.9.	NUTS		
1.10.	Zagađujuće materije koje se mjere	PM ₁₀ , PM _{2.5} , SO ₂ , NO, NO ₂ , NO _x , CO, Pb, As, Cd, Ni i BaP	
1.11.	Meteorološki podaci	Temperatura, relativna vlažnost, pritisak, smjer i brzina vjetra	
1.12.	Druge informacije		
2. Klasifikacija stanice			
2.1.	Tip područja	Gradsko: trajno izgrađeno područje	
2.2.	Tip stanice u odnosu na izvor emisije	Urbana (UB)	
2.3.	Dodatne informacije o stanici		
3. Mjerna oprema			
3.1.	Naziv		
3.2.	Analitička metoda ili mjerna metoda		
	PM ₁₀	Ručno sakupljanje	Gravimetrija
	NO, NO ₂ , NO _x	Automatski analizator	Analiza-hemiluminiscencija
	SO ₂	Automatski analizator	Analiza-UV fluorescencija
	CO	Automatski analizator	analiza-IR apsorpcija
	Pb, As, Cd i Ni	Ručno sakupljanje	Analiza-AAS
	BaP	Ručno sakupljanje	Analiza-GCMS
	PM _{2.5}	Ručno sakupljanje	Gravimetrija
4. Opis uzorkovanja			
4.1.	Lokacija mjernog mjesta	UB	
4.2.	Visina mjesta uzorkovanja	4m	
4.3.	Učestalost integrisanja podataka	1 sat 24 sata	
4.4.	Vrijeme uzorkovanja	Kontinuirano	

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

4.2.1. TABELARNI PRIKAZ REZULTATA MJERENJA NA LOKACIJI PLJEVLJA- GAGOVIĆA IMANJE

Tabela 9. Srednje dnevne vrijednosti suspendovanih čestica PM₁₀ i PM_{2.5}

Datum	PM ₁₀ (µg/m ³)	PM _{2.5} (µg/m ³)
1.07	16.12	11.54
2.07	23.44	13.74
3.07	32.51	19.78
4.07	21.43	13.77
5.07	24.13	15.48
6.07		
7.07		
8.07		
9.07	20.00	12.18
10.07	19.23	10.62
11.07	19.61	13.10
12.07	15.29	9.52
13.07	18.22	10.56
14.07	15.48	10.24
15.07	18.41	10.07
16.07	18.59	11.26
17.07	20.80	13.37
18.07	20.42	12.35
19.07	17.31	10.35
20.07	22.99	13.55
21.07	18.32	11.90
22.07	23.26	14.47
23.07	23.72	14.01
24.07	26.19	16.67
25.07	26.83	18.77
26.07	26.65	18.68
27.07	22.80	14.84
28.07		
29.07		
30.07	28.57	16.67
31.07	27.83	16.39
GV (SDV)	50	
GV (SGV)	40	25

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

Tabela 10. Statistička obrada rezultata mjerenja suspendovanih čestica PM₁₀

Broj 24-časovnih mjerenja	26	
Procenat validnih 24 časovnih mjerenja (%), OP	83.87	
Minimalna 24-časovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	15.29	
Maksimalna 24-časovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	32.51	
Srednja vrijednost 24-časovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	21.85	
Mediana 24-časovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	21.12	
Broj prekoračenja 24-časovne GV	0	
Granične vrijednosti		
Period usrednjavanja	Granična vrijednost	Granica tolerancije
Dnevna srednja vrijednost	50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Ne smije biti prekoračena preko 35 puta godišnje
Godišnja srednja vrijednost	40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Nema

Tabela 11. Statistička obrada rezultata mjerenja suspendovanih čestica PM_{2.5}

Broj 24-časovnih mjerenja	26	
Procenat validnih 24-časovnih mjerenja (%), OP	83.87	
Minimalna 24-časovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	9.52	
Maksimalna 24-časovna vrijednost ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	19.78	
Srednja vrijednost 24-časovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	13.61	
Mediana 24-časovnih vremena usrednjavanja ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	13.46	
Granične vrijednosti		
Period usrednjavanja	Granična vrijednost	Granica tolerancije
Godišnja srednja vrijednost	25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	Nema
Ciljna vrijednost (zastita zdravlja)		
Godišnja srednja vrijednost	25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

Tabela 12. Srednje vrijednosti sadržaja teških metala u PM₁₀

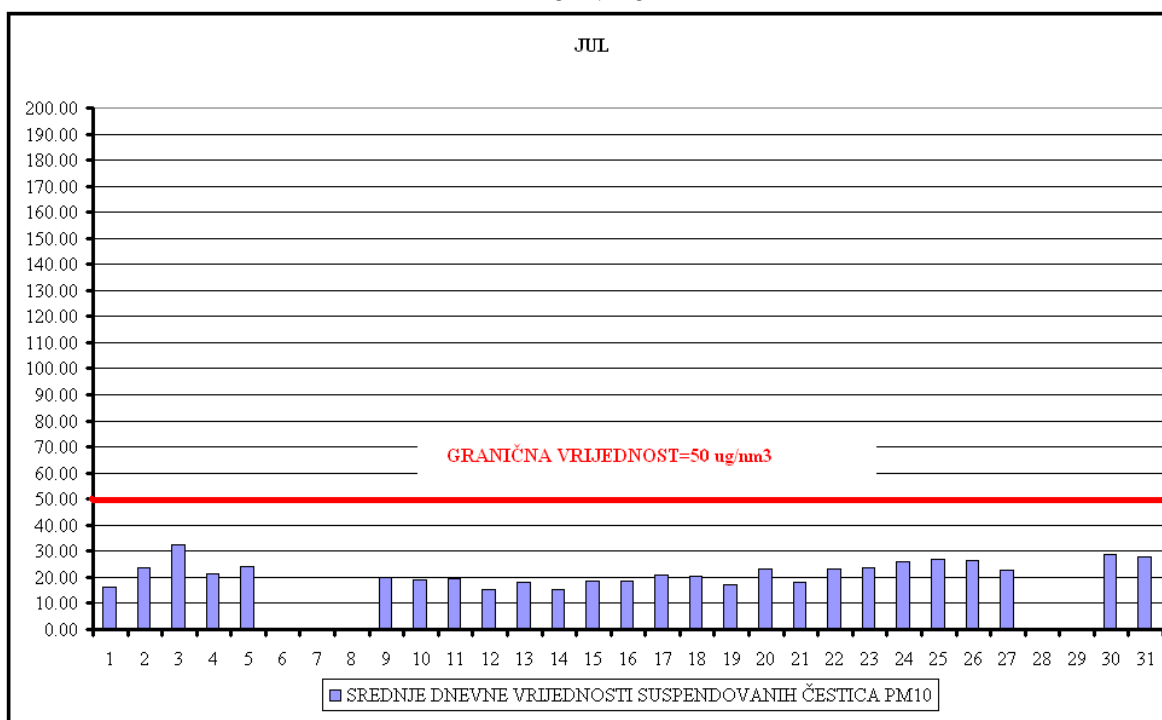
Parametar	Pb	Cd	As	Ni
Mj.jedinica	µg/m ³	ng/m ³		
Srednja vr.	<0.015	<3.0	<3.0	<1.0
GV (SGV)	0.5			
CV (SGV)		6	5	20

Tabela 13. Srednje vrijednosti sadržaja benzo(a)pirena, relevantnih predstavnika PAH-ova, markera benzo(a)pirena i ukupnih PAH-ova u PM₁₀

Parametar	BaP	Markeri BaP	PAH
Mj.jedinica	ng/m ³		
Srednja vr.	0.09	0.39	0.97
CV (SGV)	1		

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

4.2.2. GRAFIČKI PRIKAZ REZULTATA MJERENJA NA MJERNOJ STANICI PLJEVLJA

Slika 1. Srednje dnevne vrijednosti suspendovanih čestica PM₁₀

4.2.3. KOMENTAR REZULTATA MJERENJA NA MJERNOJ STANICI PLJEVLJA-GAGOVIĆA IMANJE

ČESTICE PREČNIKA MANJEG OD 10µm (PM₁₀)

Srednje dnevne vrijednosti suspendovanih čestica PM₁₀ upoređene su sa propisanom graničnom vrijednošću (50µg/m³), za srednju dnevnu vrijednost, koja se ne smije prekoračiti više od 35 puta u toku godine. Sve srednje dnevne vrijednosti suspendovanih čestica PM₁₀ tokom mjerenja u julu su bile **ispod** propisane granične vrijednosti.

ČESTICE PREČNIKA MANJEG OD 2.5µm (PM_{2.5})

Za suspendovane čestice PM_{2.5} su propisani standardni kvaliteta na godišnjem nivou.

SADRŽAJ TEŠKIH METALA (Pb, Cd, As, Ni) i BENZO(A)PIRENA U PM₁₀

Suspendovane čestice PM₁₀ su analizirane na sadržaj olova, nikla, arsena, kadmijuma i benzo (a)pirena, polutanata za koje su propisani standardi kvaliteta vazduha **na godišnjem nivou**, kao i drugih relevantnih policikličnih aromatičnih ugljovodonika: benzo (a) antracena, benzo (b) fluoroantena, benzo (j) fluoroantena, benzo (k) fluoroantena, ideno (a.2.3-c.d) pirena, dibenzo (a.h) antracena i ostalih PAH-ova **za koje nijesu propisani standardi kvaliteta vazduha već samo mjere kontrole**.

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

4.3. MJERNA STANICA -TIVAT

PODACI O STANICI-TIVAT			
1. Opšti podaci			
1.1.	Ime stanice	Tivat	
1.2.	Ime grada	Tivat	
1.3.	Nacionalni ili lokalni broj i oznaka	MNE_VZ_10	
1.4.	Kod stanice	MNE_03_02	
1.5.	Naziv stručne institucije koja odgovara za stanicu	D.O.O Centar za ekotoksikološka ispitivanja Podgorica	
1.6.	Tijelo ili programi kojima se dostavljaju podaci	Agencija za zaštitu prirode i životne sredine Crne Gore	
1.7.	Ciljevi mjerenja	Procjena uticaja na zdravlje ljudi i životnu sredinu. praćenje trenda	
1.8.	Geografske koordinate	G.dužina (m)	G.širina (m)
		6557638.85	4698672.85
	Nmv (m)	3.5	
1.9.	NUTS		
1.10.	Zagađujuće materije koje se mjere	PM _{2.5}	
1.11.	Meteorološki podaci	Temperatura, relativna vlažnost, pritisak, smjer i brzina vjetrova	
1.12.	Druge informacije		
2. Klasifikacija stanice			
2.1.	Tip područja	Gradsko: trajno izgrađeno područje	
2.2.	Tip stanice u odnosu na izvor emisije	Urbana (UB)	
2.3.	Dodatne informacije o stanici		
3. Mjerna oprema			
3.1.	Naziv		
3.2.	Analitička metoda ili mjerna metoda		
PM _{2.5}	Ručno sakupljanje	Gravimetrija	
4. Opis uzorkovanja			
4.1.	Lokacija mjernog mjesta	UB	
4.2.	Visina mjesta uzorkovanja	4m	
4.3.	Učestalost integrisanja podataka	1 sat , 24 sata	
4.4.	Vrijeme uzorkovanja	Kontinuirano	

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

4.3.1. TABELARNI PRIKAZ REZULTATA MJERENJA NA MJERNOJ STANICI TIVAT

Tabela 14. Srednje dnevne vrijednosti suspendovanih čestica PM_{2.5}

Datum	PM _{2.5} (µg/m ³)
1.07	18.50
2.07	19.32
3.07	19.69
4.07	19.78
5.07	14.47
6.07	11.90
7.07	5.95
8.07	9.80
9.07	12.82
10.07	10.62
11.07	5.13
12.07	8.15
13.07	9.07
14.07	9.89
15.07	
16.07	
17.07	
18.07	15.75
19.07	16.94
20.07	17.03
21.07	7.14
22.07	9.16
23.07	13.00
24.07	18.50
25.07	17.31
26.07	16.12
27.07	12.45
28.07	6.78
29.07	9.34
30.07	18.77
31.07	17.86
GV (SGV)	25

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

Tabela 15. Statistička obrada rezultata mjerenja suspendovanih čestica PM_{2.5}

Broj 24-časovnih mjerenja	28	
Procenat validnih 24-časovnih mjerenja (%), OP	90.32	
Minimalna 24-časovna vrijednost (µg/m ³)	5.13	
Maksimalna 24-časovna vrijednost (µg/m ³)	19.78	
Srednja vrijednost 24 časovnih vremena usrednjavanja (µg/m ³)	13.26	
Mediana 24-časovnih vremena usrednjavanja (µg/m ³)	12.91	
Period usrednjavanja	Granična vrijednost	Granica tolerancije
Godišnja srednja vrijednost	25 µg/m ³	Nema
Ciljna vrijednost (zastita zdravlja)		
Godišnja srednja vrijednost	25 µg/m ³	

4.3.2. KOMENTAR REZULTATA MJERENJA NA LOKACIJI TIVAT

ČESTICE PREČNIKA MANJEG OD 2.5µm (PM_{2.5})

Za suspendovane čestice PM_{2.5} su propisani standardni kvaliteta na godišnjem nivou.

Izveštaj o praćenju kvaliteta vazduha na teritoriji Crne Gore u julu 2019.

Izveštaj izradili:	
Radomir Žujović, šef Jedinice za mjerenje kvaliteta ambijentalnog vazduha i uslova radne sredine	
Siniša Popović, stručni saradnik u Jedinici za mjerenje kvaliteta ambijentalnog vazduha i uslova radne sredine	
Šef Jedinice za analitiku hemijskih elemenata	
Željka Četković, šef Jedinice za analizu u gasnoj hromatografiji i pripremu uzoraka iz životne sredine	
Terenska ispitivanja i uzorkovanje izvršili:	
Radomir Žujović, šef Jedinice za mjerenje kvaliteta ambijentalnog vazduha i uslova radne sredine	
Siniša Popović, stručni saradnik u Jedinici za mjerenje kvaliteta ambijentalnog vazduha i uslova radne sredine	
Ivan Đurović, hem. tehničar za terenska ispitivanja	
Petar Galičić, hem. tehničar za terenska ispitivanja	
Mitar Pavićević, tehničar za terenska ispitivanja	
Laboratorijska ispitivanja izvršili:	
Siniša Popović, stručni saradnik u Jedinici za mjerenje kvaliteta ambijentalnog vazduha i uslova radne sredine	
Željka Četković, Šef Jedinice za analizu u gasnoj hromatografiji i pripremu uzoraka iz životne sredine	
Slavica Škiljević, stručni saradnik u Jedinici za analizu u gasnoj hromatografiji i pripremu uzoraka iz životne sredine	
Snezana Anđelić, stručni saradnik u Jedinici za analitiku hemijskih elemenata	
Ljiljana Raičević, stručni saradnik u Jedinici za za analitiku hemijskih elemenata	